

Sic adhuc asserēti innuit ipse Cyllenius, ut ad Germanarum cœtum, nubentisq; transfret obsequium. Quo cōspecto, asserta determinās, ad Philologiæ confessum fiducia promptiore perrexit: eiusque uerticem deosculata cum sonitu: nihil enim silens, ac si cuperet, faciebat, sororum se consortio, societatiq; permiscuit.

Tandem loquaci terminata paginæ,
Asserta cursim, quæ tamen uoluminis
Vix umbilicum multa opertum fascea
Turgore pinguis innuit rubellulum
Quod si probatur, & caret fastidio
Non nulla promet, quæ nouella texuit
Dedita q; fient, quæ uetustas præterit,
Sin Sanna Typhinarisimum torseris:
Pigebit arma horruisse Cælites:
Formidinisq; tunc locus mouebitur
Syluane falcem cum petis Saturniam.
At tu reclamans Rhetorum sacrum tuba
Clangore uerso Tulliana percrepans
In castra abibis quo nec osor inuidens
Nec liuor ater resequatur præcluem.

Finis libri quinti.



MARTIANI CA-
PELLAE DE GEOMETRIA,
LIBER VI.



Irgo armata decens rerum sapientia Pallas
Aetherius fomes mens & sollertia Fati
Ingenium mundi, prudentia sacra tonantis:
Ardor doctificus, nostra q; industria sortis:
Quæ facis arbitrium sapientis præuia curæ:
Acrationis apex, diuūm q; hominum q; sacer vōs
Ultra terga means, rapidi ac splendentis Olympi

Celfior

Celsior una Ioue, flammantis circulus æthræ
 Εἰς τὰς in numeris, prior igni tertia luna
 Quam docto assimulant habitu, qui agalmata firmant,
 Hinc nam trigeminæ rutilant de uertice cristæ:
 Quod dux sanguineo, præsulq; corusca duello:
 Veltibi quod tulget, rapiturq; triangulus ignis
 Hinc tibi dant clypeum, sapientia quod regat orbem:
 Vel rationis opem, quod spumea prælia poscant.
 Hasta etiam uibrans penetrabile monstrat acumen:
 Lymphæcum magis est, & scutum circulus ambit.
 Hinc iam uernicomæ frondent tibi munera oliuæ:
 Artes cura uigil per te quod discat oliuo.
 Glaucam dant uolucrum quod lumine concolor igni es:
 Tuq; ignis flos es, cluis & γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 An mage noctiuidæ tibi traditur alitis usus:
 Quod uigil insomnes ducat sollertia curas,
 Pectore laxificam dicunt horrere Medusam:
 Quod pauidum stupidet sapiens sollertia uulgus.
 Arcibus urbanis ueteres tibi templa dicarunt:
 Quod ratio amplificet, quodq; est elatior urbes.
 Hinc de patre ferunt sine matris fœdere natam
 Prouida consilia, quod nescit curia matrum.
 Consultisq; uirum præsis, hinc dicta uirago.
 O sacra doctarum prudentia fontigenarum
 Sola nouem complens musis mens omnibus una,
 Deprecor ad proprium dignata illabere munus,
 Inspirans nobis Graias latialiter artes.

AGo tibi, habeoq; diua, persoluensq; præpetes debeo grates, quæ op-
 tatis fulcida dignaris annuere. Nosco, uenerorq;, quod uidi. Patet
 deniq; iam ingressuræ artes obsequi electissimæ fœminarum, quæ
 decentem quãdam, atq; hyalini pulueris resperzione coloratam, uelut men-
 sulam gestitantes, ad medium superi senatus locum fiducia promptiore
 procedunt: Sed quæ istæ sunt, quidue gestitent, gerendorum inscius non
 aduerto. Hic ut lepidula est, & quæ totam Fabellam ab inchoamentorum
 motu, limineq; susceperit Satyra iocabunda, ni fallor inquit, Felix meus plu-
 rimum, affatimq; oliui quantūq; palæstras perluere, uel sponsi ipsius pos-
 set superfluo perdidisti, dispendiaq; lini perflagrata cassum deuorante Mul-
 ciberō, qui tot gymnasiolorum, actantium heroum matrem philosophiā
 non agnoscis, saltem cum per eam Iupiter dudum cælestis consultum sena-
 tus, tabulamq; uulgaret: cumq; ad Philologiæ concilianda consortia Proc

L 2 cum

cum affatim cōnubialiter allegaret, ne tunc omnia noscere potuisti. Sed quā nunc Archadīcum, ac Medinū sapiēs, praesertimq; ex illo quo defudatio, curaq; districtior tibi forensis tabulationis partibus alligata aciem industriā melioris obtulit, amisisse mihi uideris, & huius matronae memoriā etiam eiusdem germanam uoluisse nescire. Illi nanq; parili, quam accinctam cernis officio *παρθενα* uocitat, foemina admodum locuplex, & quā illa Cræfias, Dariasq; praesuis opes, Gazasq; despiciat. Haec utpote talentorū conscia in omnium rara congressus: nec cuiquam facile primores, saltem uultus superba committēs, plerunq; tamen adhaesit, arrisitq; pauperibus, magisq; illis, quos aut pedibus nudos, aut in tonso crine hispīdos, aut sordenti conspexit pallio semitectos. Deniq; si Marcum Terentium, paucosq; Romuleos excipias consulares, nullus prorsus erit, cuius ista limen intrarit.

Vides igitur utriq; foeminae quā insit fastuosa censura, tamē utraq; Mercurialis ministrā, quā ueniet officio, praeparatur. Illud quippe quod gerulae detulerunt, Abacus nuncupatur, res depingendis, designandisq; oportuna formis. Quippe ubi uel lineares ductus, uel circulares flexus, uel triangulares abraduntur anfractus. Hic totum potis est ambitum & circos formare mundi, elementorum facies, ipsamq; profunditatem adumbrare telluris. Videbis istic depingi, quicquid uerbis uisum non ualeas explicare: nimirum inquam ista, quā ueniet, Appellem, Polycletumq; transcendit. Ita quippe memoratur posse omnia effigiare, ut Labyrinthus Dædalus eam credendus sit genuisse. Et cum dicto prospicio quandam foeminam luculentam, radium dextra, altera sphaeram solidam gestitantem, amictamq; leuorsum peplo, in quo syderum magnitudines, & meatus circulorum mensurae, connexionesq; uel formae umbra etiam telluris. In caelum quoque perueniens, uel lunae orbes, ac solis auratos caliganti murice decolorans inter sydera uidebatur. Ipsam uerō uernantis aethrae colore refulgebat. Deniq; etiam in usum germanae ipsius Astronomiae crebrius commodatum. Reliqua uerō uersis illitum diuersitatibus numerorum, Gnomonumq; stilis, interstitiorum, ponderum, mensurarumq; formis, diuersitate colorum uariata renidebat. Crepidas peragrandae telluris causa, easdemq; parmenso orbe contritas, uiatrīx infastigata gestabat. Quae quidem ingressa Senatū deūm, licet quot stadia ē terris in caelum, quotq; ulnas, quot denique digitos parmensa sit, instanter absolueret: tamen Iouiali, caelestiumq; maiestate contracta, ad illam Abaci renudati mensulam circumspectans, camerae exterioris ornatum, & laqueata syderibus palacia properabat.

Constitit

Constitit attonito spectans stellantia uisu
 Et decuit crinis puluereiq; pedes.
 Ipsa etiam leua sphaera fulgebat honora
 Assimilis mundo, syderibusq; fuit.
 Nam globus & circi, zonæq; ac fulgida signa
 Nexa recurrabant, arte locata pari.
 Tellus, quæ rapidum consistens suscipit orbem:
 Puncti instar medio hæserat una loco.
 Hanc tener & uitreis circumuolatibilis auris
 Aër complectens imbrificabat aquis.
 Quæ tamen immenso, quo cingitur illa profundo:
 Interiuata marmore tellus erat.
 Texerat exterior, qui fulget circulus orbis
 Aetheris astrifico lumina multa peplo.
 Hinc nitidus rutilum titan succenderat orbem:
 Moxq; imitanda pium lactea luna diem.
 Hic igitur furuæ oculos splendescere noctis
 Cerneret ex auro, ut sacra flamma micat.
 Sic Cypris oceanî perfuso sydere lymphis
 Lucifero annuerat lumina tota suo.
 Omnia comparat habet paribus sub legibus ordo:
 Nec minus hæc mira est quàm domus alta deum.
 Hanc mundo assimilem stupuit trinacria tellus
 Archimedæa astrificante manu.
 O felix cura, & mentis prudentia maior
 Corpore sub nostro æquiparasse Iouem.

Tandem igitur reglutinatis ab æthræ interuibrantis admiratione lu-
 minibus decenti collustrans diuos, conspectansq; censura, cum omnibus
 reuerenda uenerabili dignitate, & magistra cæterarû, quæ notæ diuis sunt
 artibus diceret, exquisitum est eruditionis arcanum, ut ab ipsis præceptio-
 nis cunabulis auspicata depromeret. Tum illa remoto paululum obstacu-
 lo, cōtracti crinis à facie, orisq; luculenta maiestate resplendens, atq; Aba-
 ci sui superfusum puluerem mouens, sic exorsa: Licet Archimedeum meum
 inter philosophos conspicata, Euclidemq; doctissimum in astruendæ præce-
 ptionis excursus potueri subrogare, ne impolitum quicquâm subsisteret as-
 sertorium, aut profunditas caligaret: tamen congruentius ipsa uobiscum,
 quia Cyllenium excludit ornamento. Illi etiam Helladica tantummodo facul-
 tate nihil effantes, latialiter atticissant. Quæ etiam ipsos edocui, quod nun-
 quâm ferè accidit, Romuleis, ut potero, uocibus intimabo, ac prius uoca-

buli mei promerenda ratio est, ne indecenter exquallentior peragratricæ licolarum auratam curiam, & interstrictum Cylindris gemantibus pavementum, rurali respersura puluere credar intrasse.

GEOMETRIA dicor, quod permeatam crebrò, ad mensamq; tellurem eius quoq; figuram, magnitudinem, locum partis, & stadia possim cum suis rationibus explicare, neq; ulla sit in totius terræ diuersitate partitio, quam non memoris cursu descriptionis absoluaui. Quo dicto, quoniã fuerant indeorũ senatu quamplures, qui neq; toti terris essent, neq; ipsi unq; diceret, se calcasse tellurem. Ipse etiã Iupiter curiosius totius terræ latebras uellet exquirere, credo, ne necubi decentes puellas, isto quoq; seculo is uersiformis cupitor audiret. Hoc igitur promere Geometria primum iubetur, ac demum cætera astruendæ præcepta artis aperire. Tum illa. Formã totius terræ nõ planam, ut æstimant, positioni, quæ eam Disci diffusioris assimilant, neq; concuam, ut alij, qui descendere imbrem dixere telluris ingremium, sed rotundam, globosam etiã sicut secundus Dicearchus asseuerat. Nanq; ortus, obitusq; syderum, non diuersus pro terræ elatione, uel inclinationibus haberetur, si plana diffusis mundanæ constitutionis operibus uno eodemq; rempore supra terras & æquora nituissent. Aut item si emersissolis ex ortus concuuis subductionis terræ latebris abderetur. Sed quoniã posterior assertio mage despicabilis opinionis cassæ uilitate tenuatur, illam priorem, cui etiã physicus Anaxagoras accessit, præstat exigere, quamuis nõ uillas credatur astruere rationes. Quippe dicit planam terrã ortu occasuue solis, aut lunæ perspicuè cõprobari: qui mox, ut primi luminis fulgor emergerit, confestim ad obtutus nostros directis lineis diriguntur. Quod magis indubitabilis probamenti fiet, si in littore consistentes obstacula montium relinquamus. Quod si ita esset, cunctis supra terras degentibus, eodem tempore emergentia uiderentur, occasusq; uno obitu condita cunctas ualeret tenebrare terras, ac falsa Romulei Vatis exploderet assertio, qua docet: Nosq; ubi primus æquis oriens afflauit anhelis:
Illic sera rubens accendit lumina uesper.

Quin etiam cunctæ noctes ac dies similibus interstitijs horisq; semper paribus conuenirent: nulliq; parti telluris uel apparerent certa, uel alia sydera negarentur. At cum Arctoa conuersio supra uerticẽ uoluatur Hesperia apud Trogloditas, Aegyptiumq; confine ignoto, occultoq; penitus sydere nescitur: cum Canopum, ac Berenices crinem stellas admodum prænitentes Scythiæ, Galliæq; atque ipsa prorsus non cernat Italia, cum illæ antarcticis terris conspicuæ, ac prænitentes, & uelut perpendiculatæ capitibus suspectentur. In Alexandria etiã Canopos quarta parte interstitij signilis ultra terras emineat, Trionesq; geminos, & deuexa non cernat. Cum in Arabia Nouembri mense sub noctis auspicio Helice nō cõspecta secunda
uigilia

uigilia prospectetur. In Meroë solstitio tantum exiguaque breuitate conspici-
 citur: ubi circa ortum Arcturi cum die nascitur. Quæ item in India Pataui-
 tanoportu prima tantum parte noctis aspiciatur, in qua etiã in Maleo mon-
 te quindecim tantum diebus annuis uidetur. Quis igitur dubitet, & globi
 de uexioris oppositu, alia inconspicua fieri, atque alia uelut sphaeræ curuatio-
 nibus eminere. Additur ad fidem globi rotundioris ambigentibus asseren-
 dum, quod solis, lunæque deliquia in occasu facta, orientis incolæ nō uiderūt.
 Itemque in ortu si accidant, à tota Britania atque occasuius regionibus igno-
 rantur. Etiã in medijs plerumque regionibus, horarum diuersitatibus uari-
 antur: sicut in magni Alexandri uictoria lunam noctis secunda hora defecisse
 Seruius nobilis in Arabia nunciauit: quod in Sicilia in exortus primi splen-
 dore conspectū, Alpiano & Fonteio Cons. undecimo Kal. Maij defectus so-
 lis fuit: qui in Campania diei septima uisus, in Armenia eiusdem diei unde-
 cima comprobat. Quod factum est utique sphaeræ circuitu moras per infle-
 xus rotunditatis subinde uariante. Denique ipsa uasa, quæ Horoscopa, uel ho-
 rologica memorant, pro locorum diuersitatibus immutata componunt. Alio-
 que Gnomone ultra quingenta stadia discernunt, umbris pro locorum, aut
 elationibus celsis, aut inclinatioibus infimatis. Hinc est, quod in Meroë lon-
 gissimus dies duodecim æquinoctiales horas, & alterius Bisseme secat. Ale-
 xandriæ quatuordecim. In Italia quindecim: in Britania decem & septem. Sol-
 stitiali uerò tempore, cum cæli uerticem sol inuectus subiectas leuorsum terras
 perpetui diei cōtinuatione collustrat. Itemque brumali descensu semiannuā
 facit horrere noctem, quod in insula Tile compertū Pytheas Massiliensis as-
 seruit. His temporum diuersitatibus assertum (ni fallor) globosam rotundi-
 tatis flexibus habendam esse tellurem. Sequitur, ut quem mundi locū quā ue-
 granditate sortita sit, approbemus. Circulum quidem terræ ducentis quin-
 quaginta duobus millibus stadiorum, ut ab Heratosthene doctissimo Gno-
 monica supputatione discussum. Quippe Scaphia dicuntur rotunda ex ære
 uasa, quæ horarum ductus stili in medio fundo sui proceritate discriminant.
 Qui stillus Gnomon appellatur: cuius umbræ prolixitas æquinoctio centri
 sui extimatione dimensa, uigies quater complicata, circuli duplicis modū red-
 dit. Heratosthenes uerò à Syene ad Meroën per mensores regiones Ptole-
 mæi, certus de stadiorum numero redditus, quotaque portio telluris esset ad-
 uertens, multiplicansque pro partium ratione circulum, mensuramque terræ in-
 cunctanter, quot millibus stadiorum ambiretur, absoluit.

De Positione Terræ.

Comperta est terræ breuitate rationabili, magnitudo locus eiusdem,
 ac positio doceatur: quam in medio, imoque mundi immobilem
 stare, multiplicibus monstrat assertis, quæ sibi ante constitutionem

mundi in eodem loco fuerit, ex quo moueri non potuit. Ac dehinc diuulsis à confusione primæ cōmixtionis elementis, undarum immensa, & uolubilis latitudo, aërisq; halitus undiq; secus circa terræ stationem diffusus arctarit, mediumq; fecerit: quod teres ac uolubilis circūclufit, siue quòd in sphæra efficitur imum omne, quod medium est, dum paribus ab extrema rotunditatis ambitu lineis quicquid eas sustinet, conspiciatur. Imum uerò iam necesse est sui extremitate consistere, quia inferius, quo decidat, nō est. Omnia etiam pondera in eam desuper cadunt, ut imber, grando, nix, fulgura atque ipsæ, qui in eius peni, præcipitatur Oceanus, & fluentia latentia, quæ fundo uoluuntur in imo. Vides igitur eas, quæ undas, cunctaq; sustētat, arctata ex om̃ibus nihil subijcere, quo secedat. Medio igitur credēda est, quia postrema, quòd præsertim æquinoctialis tēporis interstitia manifestant. Nā pares horarum metas tam ante meridialium, quàm etiam postremarum, & tam diei quàm noctis horologia manifestant. Quo documento clarum est, tantundem undiq; secus ab terris abesse cælum: quod idem duobus circulis edocetur, solstitiali & brumali. Nam utiq; quantum interstitij dies habet, cum cæli culmina sol elatus illustrat, tantum spaciij longior nox, cum sol in brumam decidens repræsentat. Itemq; quicquid singula signa zodiaci intercapedine loci cōtulerint, tantundem sole ecōtrario rutillante umbris noctis ignoscunt. Quod utiq; undiq; uersum probat tantundem circulos, syderaq; distare, mediamq; tellurem esse. Quod utiq; si congruè uidetur assertum, iam partes eius, quas ipsa per mensa sum, perhibebo.

De quinq; Zonis Terræ.

ORbis terræ in quinq; zona, siue melius fasceas dico, pro rerum diuersitate discernit, quarum tres intemperies multa à contrariorū nimietate relegauit. Nam duæ, quæ axi utriq; confines, algore immenso & frigoribus occupatæ, desertionis causas pruinis mergentibus præbuere, media uerò flammis atq; anhelis ardoribus torridata, propinquātes animantum imburit accessus. Aliæ autem duæ uitalis auræ halitu temperatæ, habitationem animalibus indulerunt: quæ quidem per totius rotunditatem telluris incuruæ, tam supernum hemisphærium, quàm inferius ambiunt. Nā utiq; terra duas sibi partes hemicycliorū quadā diuersitate despicit, id est, unā habet supnatē, quā nos habitamus, & ambit Oceanus: & aliā infernatē. Sed hæc superior initiū habet à solari ortu, illa inchoat à solis occasu quæ circulū Græci *ὁρίζων* phibēt. Verū quæ illæ zonæ uolubilitatē utriusq; partis includūt, decē utrinq; circulo suo faciūt regiōes, è quibus hæc quæ à nobis habitat, est una, atq; ad aqlonē uersus, & septētriōes ascēdit. Altera, quæ econtrario ad meridiē atq; austrū fert, quā habitare illi æstīmant, quocantur *ἀντοίκοι*. Similiter ex infernatibus duæ, sed hi, qui nobis obuersi, Antipodes me-

des memorantur, qui contra illos, quos *ἀντιόχοι* dicimus, Antichthones appellatur. Sed nos cum illis diuersitas temporum uelut quadam contrarie tate discriminat. Nam cum æstate torremur, illi frigore contrahuntur. Nam cum hic uer pubescit florentibus pratis, illic edomita æstas temporibus autumnescit. Hic bruma, solstitium illic apparet. Nobis arctoa lumina spectare permissum, illis penitus denegatum. Antipotes autem nostri unum nobiscum tractum perferunt hyemis, & flagrantiam communis æstatis, sed noctem diuersam, diesque contrarios: licet æstate grandes dies, prolixasque hyeme noctes nobisque septentrio conspicabilis, illos lateat sine fine. Ita & his qui *ἀντιόχοι* uocantur, Antipotes sui quatuor anni tempora nouem communia, ac polum qui est ad austrum: Antipodibus suis nobisque penitus ignoratum soli suspiciunt. Qui autem in media fascea sunt, his quotidie ortus, occasusque mutantur. Et supra quos sol est, his citius exoritur, tardiusque merstat. Aequinoctiali autem tempore, & oriens & occidens similiter apparebit, neque ulla astra sunt, quæ illorum obtutibus denegentur, & quæ unâ illis oriuntur, simul ueniunt in occasum. Hi dies cunctos pares suis noctibus intuentur, nec ullas meridiano die metiuntur umbras: eorumque Antipodes dies, noctesque sub eadem longitudine patiuntur. Cum autem solstitij, perperantia peragendi, per eosdem transeat, & iam brumâ itidem sol reuertens similiter per illos iter ducat, & percul ab his utrinque secedat, dubium non est, quin bis hyemem, & secundo patiantur æstatem. Quibus cum ortus solis est, eorum Antipodibus apparet occasus. Verum illæ duæ regiones, quas fasceas item dixi, quarum una uicinantis plaustrum algore crustatur: altera trans austrini halitus desertione contrahitur. Antipodas proprios non habent, sed ipsæ sibi inuicem contraria fiunt habitatione. Antipodasque nullos ortus syderum absque planetis utrinque nouerunt: quæ quidem illis non supra caput eunt, sed de medio lateris oriuntur. Stellæ etiâ fixæ cæli sex eis uidentur mensibus, sex itidem non apparent, ortibusque circulus æquinoctialis illis est, senaque ex zodiaco signa conspiciunt. Denique sex mensibus, diesque noctesque patiuntur, ut utrisque poli, axisque termini supra uerticem uideantur, sed hæc prior septentrionis: altera Canopi stella illustrata fulgore, cætera non nouerunt.

De Circuitu Terræ.

QVarum Regionum habitus prodidit doctissimus Pythagoras, sed ego ipsa peragraui, ne qua mihi ignota uideretur portio superesse telluris, cuius terræ totius ambitus omnis, plenusque circuitus, ut Romanorum dimensione penses, quicquid stadiorum supputatiōe memorauimus, est in millibus passuum trecetis & quodetrescentis: quo loco non puto transiendam opinionem Ptolomæi in Geographico opere memoratam. Idem quippe zodiaci tractum, omnemque complexum trecetis lx. cæli partibus secatur: quas singulas in

las in telluris centrum ita aestimat prouenire, ut unius partis latitudo istius quingentorum stadiorum mensura tendatur. Singula uero stadia centum uiginti quinque passibus explicata, quae octo millenos passus absoluunt. Unde quingenta stadia, quae sunt partis unius, millia passuum colligunt sexaginta duo, passusque quingentos. Verum illa stadia quingenta trecentis sexagies complicata, faciunt semel milles, octingentiesque sexcenta sexaginta stadia. Ex quibus millia passuum partitione praedicta collecta, faciunt ducenties uicies quinquiescentena. Hoc de totius terrae globo oportuit intimari.

De Longitudine Terrae.

CAeterum eius longitudo ab ortu ad occasum, hoc est ab ipsius Indiae extremitate, usque ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octuagies quinquiescentena septuaginta octo millia sunt, sicut etiam Artemidorus auctor asseruit. Nam Isidorus nonagies octies dicit, & decem & octo millia. Verum Artemidorus dimensionem praedictam adijcit, quicquid a Gadibus procurrat. Nam per Sphenis frontem circuitu sacri promontorii, ad aliud finale promontorium, quod Artabrum nominatur, procedere dicit terram innongenta nonaginta unum millia.

Alia Dimensio Terrae.

QUAE dimensio item fieri compendiosior potest, si per maria quis uectus excurrat. Nam a Gange fluuio, ostioque eius, quo se in Oceanum effundit, per Indiam, Parthienemque ad Myriandrum urbem Syriae in Issico sinu positam, quinquagies bis quindecim millia. Inde proxima nauigatione Cyprum insulam, Pateram Lyciae, Rhodum, Astypaleam in Carpatio mari. Item in insula Tenarum Laconicae, unde Lilibaem, Siciliae, & Calarim Sardiniae, tricies quater quinquaginta millia. Inde Gadibus quadragies bis quinquaginta millia. Quae mensura uniuersa ab eo mari efficit octogies quinquies septuaginta octo millia.

Item alia Terrae, Marisque Dimensio.

POtest item terra, marique interduci per Gangem, Euphratemque fluuium, Capadociam, Phrygiam, per Aegeum pelagus, & Laconicum mare. Itemque per sinus, alios usque Peloponesum, Leucadem, Corcyram, Acroceraunium, Brundisium, Romam, Alpes & Galliam. Per Pyreneos etiam montes in Oceanum uespertinum Hispaniae oram, traiectionemque per Gades, & omnis mensura, attestante Artemidoro assertionibus meis, habet millia octoagies sexties centena octoginta quinque. Habetis longitudinem multipliciter momoratam.

De Latit

De Latitudine Terræ.

Latitudo autem eius à Meridiano situ, in septentrionis caput plurimū minor est. Nam utrinque intemperati aeris nimietate contrahitur. Eò accedit, quod à septentrionis plaga, Sarmatarū gens, copiosaque Barbaries, accessum indagandæ dimensionis excludit. Attamen quicquid intrepida permeare quiuit excursio, competenter ad mensum, repertaque latitudo habitabilis terræ penè dimidio minor, quàm dicta est collegisse longitudo. Nā colligitur in quinquagies quatercentena sexaginta duo millia. Quippe à littore Aethiopici oceani, qua habitabilis primum est ad Meroē, inde Alexandriam, Rhodum, Gnidum, Choum, Samum, Chium, Mytilenem, Tenedum, Sigæumque promontorium, os Ponti, Carabim promontorium, os Mæotidis, ostium Tanais prædicta dimensio comprobatur. Qui quidem cursus, si per maria transeat, in compendium ducit millia sexcenta septuaginta octo. Nunc usque compertum progressum Arthemidorus asseuerat. Sed Isidorus adiecit duodecies centena quinquaginta millia usque ad Tilen ultimam tendi: quæ quidem opinatio mihi uidetur incerta. Nam ipsi tantundem latitudinis inesse dico, quantum longitudinis comprehensum. Neque enim cum rotundum telluris orbem astructio superior, ratioque monstrabit, impar latus globo poterit peruenire, sed supradicti scriptores habitabilem dixere tellurem.

De Rotunditate Terræ.

Rotunditas autem ipsius extrema circumfusus arabit Oceanus, sicut nauigatus undique comprobatur. Nam à Gadibus per Hispaniæ, Galliarumque flexum, occidentalis plaga omnis hodieque nauigatur. Dum autem Diuus Augustus classe Germaniæ circuiret, septentrionalem totum permeauit Oceanum. Nam primum in Cimbricum promontorium ueniens magno dehinc permenso mari, ad Scythicam plagam, ac rigentes undas usque penetrauit. De cōfinio item ab orientis principio & Indico mari, pars quæ pergit in Caspium mare à Macedonum classibus remigata: dum Seleucus & Anthiochus regnauissent, Palus uero meotica eiusdem sinus habet oceanum. Item leui lateris circumflua memorentur. Ab ipsis itaque columnis Herculis, quæ in Gaditano sunt littore consecrata, usque in Arabicum sinum meridianus omnis permeatur oceanus, sicut plurimis asseueratur exemplis. Nam eius maximam partem magni Alexandri sulcauere uictoriae. In eodem Arabico sinu constituto C. Cæsare Augusti filio, Hispaniarum nauium naufragio, & eiectæ fragmentorum reliquæ paruerunt. Item Hanno dum punicum floreret imperium, Mauritaniam circuitu, ac dehinc meridiani flexus excursu, in Arabiæ terminos prolixa admodum nauigatione peruenit. Cornelius auctor affirmat quandam Eudoxum fugientem Regis

regis insidias ex Arabia in Gaditana peruenisse refugia. Cælius antipater se hominem uidisse confirmat, qui negatiōis ardore in Aethiopiam ex Hispania nauigasset. Idē Cornelius post captos Indos p̄ Germaniā nauigauit.

De Diuisione Terræ.

O Stensum puto ambitum superioris terræ permenso in circulum mari undiq; secus nauigatum. Nunc ipsius diuisionem, quantum patitur succincta insinuatō, memorabo. Circulus omnis supera habitabilisq; telluris, sicut pleriq; testantur, in tres partes est distributus: Europam, Asiam, Africamq; quarum primam atq; ultimam interruptio dissecat oceani. Nam Athlantici profundū ex Gaditano freto uis interfecās profunda telluris, Lybicum Ibero latus abscidit, & confestim se in propinqui maris fluentia diffudit. Quippe à Gaditano ostio ingressum interioris maris per longitudinem cursus uix quīdecim passuum mīlia numerant. Latitudo uerò ubi angustior quinq; ubi diffusa septē, ubi prolixior decem millibus explicat. Hinc defluxere per diuersos sinus, subsidentesq; campos tot maria, tot fragores, & quantum per diuersa æquora tumescit. Vndarū uerò illa proruptio interfluentis oceani leua Europam facit, Lybiamq; dextra, & montibus utrinque cōcluditur. Nam Europa, Calpe, Africa, Abyla monte despicitur qui utrinq; prominentes dici Columnæ Herculis meruerunt, quod testimonio uetustatis, laboris herculei limes in illis sit consecratus: siquidem ultra eum progredi consumpti telluris inuia prohibebant. Deniq; etiā hoc de eius sacre uirtutis possibilitate persuasum, quod cum antea natura terris maria dispararet, ac tanto cingi circuitu firmaret oceani montium prædictorum effossis radicibus, diuulsosq; confinio camporū, deuexis lacunisq; terrarum improuisum pelagus in usum immortalitatis admisit: permutans orbis faciem, naturæq; discrimina. Hoc igitur freto leuorsum Europa distenditur, usq; in Tanais fluminis gurgitem, à quo inchoans Asia, Nilī itidem alueo limitat. Qui quidē Nilus eadem, Africamq; dirumpens, telluris complexum interfecans multitudine fluminum, Europā tamē interminari Propōtidis faucibus dixere quāplurimī. Quæ Propōtidis per angustam descendens ad Meotidem quoq; perferit. Europæ ramen principium, inchoamentiq; limen, Hispaniæ contributum, fertili frugum, opimæq; prouinciæ metallorum, aurīq; fœtura, minij, marmoris, gemmarumq; muneribus prædicandæ. Quæ quidem, quod Iberi fluminis interriuata tractu amnis sui meruit cognomentum, cuius illa portio, quæ Athlantico cōfinis oceano, in Gaditanī freti littus excurrit, Bethica perhibetur etiā ipsa uocabulum proprii fluminis nuncupatione sortita, quæ ab Vrcitano fine, qua ceterior meat, Terraconensis dicitur à Terraconensi urbe, quam Scipiones condiderunt. Nā Pœnī fundauere Carthaginem,

ginem, conditas ubicunq; urbes amico sibi nomine præsignantes. Sed prædictum latus à Pyrenæi iugis in aliam prouinciā diffecatur: siquidē Bethycæ à septentrionali confinio Lusitaniā sociatur, cui nomen fabula à lusu Liberi patris, uel cum eo Bachantium sociauit. Hæc quoq; cognominis sui fluuiū permeatur, licet eam Tagus quoq; harenis illustret auratis. Olisipone illic opidum ab Vlyxe conditum ferunt, ex cuius nomine promontorium, quod mariā, terrasq; distinguit. Nam ab eius ambitu inchoat mare Gallicum, & faciēs septentrionalis oceanī. Athlanticus uerò & occiduus terminatur oceanus, qui tum Hispaniæ limitatur excursibus. In eius quoque confinio equarū fœtura uentis maritantibus inolefcit. Volucres proli cursus, ipso spirante fauonio. Verum Bethica cunctas ubertate fecunditatis anteuenit, quæ quidem habet iuridicos conuentus duos, Gaditanum, Cordubensem. Opida centum septuaginta quinq; habitantium multitudine frequentata. Eadem uerò longitudinis dimensione distendit à Castulonis oppidi fine, in Gaditanum oppidum ducentis quinquaginta millibus amplior æstimatur. Latitudo quoq; in ducenta uiginti quatuor millia excurrit. At uniuersa prouincia habet conuentus septem, Carthaginensem, Tarracoensem, Cæsaraugustanū, Cluniensem, Asturum, Lucrensem, Bracarū. Ciuitates uerò in Hispania, præter insulas, atq; alias contributas, ducentas nonaginta quatuor tota complexione dinumerat. Tenditur autem per longitudinem quantum Agrippa dinumerat, millibus quadringentis septuaginta quinq; latitudine ducētis uiginti quatuor: cum finis Carthaginem usq; penderet, quæ opinio Agrippæ non exiguum admittit errorem. Nam Hispania omnis citerior à Pyræneo in Castulonis finem per sexcenta septuaginta millia longitudine protrahitur: cuius ora paulò amplior æstimatur. Latitudo autem à Tarracone ad littus Iarsonis trecentis septem millibus inuenitur. A radicibus Pyrenæi, ubi utriusq; maris propinquitate concluditur, nam paulatim diffusior adiacet in latitudinis excrementum.

De Monte Pyrenæo & prouincia Narbonensi.

Idem igitur Pyrenæus ex alio latere Galliarum finibus admouet, à cuius radicibus quicquid interiacet usq; Rhenum, & item inter oceanum & montes Gebennam & Iuram, Gallicis regionibus attributum. Narbonensis autem prouincia appellatur, quæ interno mari alludit. Hæc Brachata antea dicebatur, quæ ab Italia iugis alpium atq; amne Varo discernitur, cuius longitudo sicuti Agrippa dimensus est, trecenta septuaginta millia passuum. Latitudo autem ducenta quadraginta octo. In hac prouincia Rhodanus fluuius ex alpihus ueniens, per Lemnanum lacum meat. Et causas fertilitatis importat terræ germinibus ac fecundis, cuius ora diuersis nominibus appellata. Nam Hispaniense unum; alterum Metapinū: tertium,

M quo

quo plenior meat, Massalioticum nuncupat, prouincia uiris, opibus, frugibus memoranda: unoque transcurrendam piaculo, quod illic fas fuerat hostias humani generis immolare.

De Italia.

Sed post alpium montes, qua facies prominentis naturae ortui solis illuminatione profundit, inchoat, atque descendit Italia longe ante alias omnes laudibus ueterum in urbis Romae gratia praedicanda: cuius principium Ligures tenent. Dehinc, quae ubertate Soli sacrata occupauit, Hettruria regio tam indigetis Aeneae foedere, quam remediorum origine, atque ipsius Tagetis exaratione celebrata. Umbri mox Latiumque, atque hostia Tyberina. Dehincque ipsa caput gentium Roma armis, muris, sacrisque quandiu uiguit caeliferis laudibus conferenda. Haec a mari sexdecim passuum milibus disparatur. Dehinc littus in Volscorum nomen, sortemque concessit. Mox Campania, Picentesque, ac Lucanum littus, Brutiumque coniungitur: cuius promontorium in meridiem, austrumque respectans, in mare procurrat. Leuaque alia interioris sinus fluentia complectitur, ut si a primis alpiibus dextrum latus: & prolixi montis brachium contempleris, prominentias utrinque componens, theatrum quoddam spectare uidearis undarum. Lunata quippe & quodam hemicyclio, in promontorium memoratum circumfert. Italia denique ab ipsis Gadibus, qua se fauces freti interfluentis aperunt, in Brutium sinum, qui est primus Europae, emissa maria conquiescunt. Interior uero tellus, quae in superum mare Boreamque proferat, Graeciae ora Salentinis, Pediculis, Apulis, Pelignis, Istriis, Liburnis, & ceteris populis obscurioribus habitatur. Leuorsum quoque se flectit, & item duobus promontorijs peltae Amozonicae formam reddit. Dextro cornu Leucopetra tendens, leuolacinium. Vnde cum longa sit ab alpiibus praetorijs angustae, per urbem Capuam, & Rhegium oppidum absque recuruo flexu decies centena & uiginti millia passuum, nusquam uero trecenta latitudo eius excedit. A solo igitur Italico, Liburnia, Istriaque discretae sunt centenae millibus passibus, quod & ab Epiro & Illyrico quinquaginta. Ab Africa intra ducenta millia, ut Varro commemorat, Ab Sardinia centum uiginti, a Sicilia mille quingentis, a Corsica minus septuaginta, ab Issa quinquaginta. Verum omnis Italiae circuitus tenditur uigies centena quadraginta nouem millia. Eiusum bilicus in agro dicitur Reatino, angustior plurimum est ad portum, quem Hannibal castra dicunt Nam uix ibi uiginti millia passuum lata est. Verum Italia etiam Pado flumine memoranda: quem Graecia dixit Aeridanum. Hunc amnem mons Vesulus inter montes alpium elatior gignit fonte mirabili, qui in Ligurum finibus flumen creat, ac dehinc fluuius merfus impenita telluris in parte agri Vibienis emergit, canis ortu diffusior. Nam solutis

solutis alpium niuib. flagrantia solis æstiu, exuberat ultra gurgitis ripas. Nulliq; gloriæ amniū nobiliū cedēs, triginta receptis fluminibus, Adriaticū mare magna opimus granditate perfundit. Cætera Italiæ memoranda, nec poëtæ tacēt, ut Scyllæum oppidum cum Crathide flumine, qui Scyllæ pater fuit. Carybdisq; uoraginem ac uertiginem tortuosam Pestana, Rosaria, scopulos Syrenarum. In Campaniæ amcenis antiquitus nemo-
ra Phlegræi, dehinc campi, habitatioq; Circeia, Terracina prius insula nūc iuncta. Rhegium, quæ ab Siciliā continentī separata, atque in compensa-
tionem connexæ telluris in insulam religata. Formæ etiam Lestrigonum habitatione famosæ.

De Conditoribus Urbium.

Hoc loco possem etiam urbium percurrere conditores, ut à Iano Ianiculum, à Saturno Latium, à Dane, Ardeam, ab Hercule Herculanum ad radicem Vesuij, à quo haud procul Pompeios: cum bo-
um pompa duceret Iberorum, ex cuius laboribus in Liguria campi lapida-
rij sunt appellati, quod eodem dimicante saxi ferūt pluissē cælum. Idem eti-
am Ionæ nomen dedit. Nam Iouem Naulochi filiam obsidentem uias, la-
trocināliter interemit. Iapygas Iapyx Dædalī filius condidit. Coram Dar-
danus Agyllam Pelasgi, Tybur Cathillus præfectus classis Euandriæ, Par-
thenope dicta ab Syrenis sepulchro hoc nomine uocitata, quæ nunc Neapo-
lis appellatur. Præneste ab Vlyxis nepote Præneste licet alij uelint Cæculū
conditorem, quem pignus asserunt fuisse flammæ, Arpos & Beneuentū
Diomedes. Patauium, Antenor, Pylj Metapontum condidēre, sed nil mea
interest origines urbium perscrutari.

De insulis Tyrrheni maris.

Nunc quoniam continentes terræ limes interfluentis freti coërtio-
ne distinguitur, non alienum est interfluenta emergentes terras,
quæ quod in salo sint, insulæ uocitantur, præsertimq; nobiles cō-
monere. Neq; enim morosa debet esse percurio. Transeo itaq; Pityusas à
sylua Pineæ memoratas, quæ nunc Ebusus appellatur. In confinio Cartha-
ginis nouæ, Baleares etiam duas, colubrariā, & quam gymnasia Græci
dicūt. Vel capraliā naufragalem, in Galliæ quoq; ora. In Rhodani ostio
Metina, quæ Blascorum uocatur: & tres Stoecades, quarum hæc sunt no-
mina singularum: prima Themista: secunda Pomponiana: tertia Hypæa,
cæteras quæ exiguas aduersum Antipolim. In Ligustico autē mari est Cor-
fica, quam Græci Cyrnon appellauēre, longa centū quinquaginta millibus
passuum, lata quinquaginta. Circuitus eius omnis distenditur millibus tre-
cētis uiginti quinq;. Habet ciuitates triginta tres. Stipa autem citra est, O-
glasa infra in sexagesimo Corfice Planasia fallax nauigatium, mentiensq;

M 2 propinquitas.

propinquitās, Virgo item & Capraria, quā Aegilion Græci dixerūt. Item Igilium Dianium. Item columbaria uenaria. Item ultra Tyberina ostia, in Antiano palmaria, Sinonia. Et in Firmiano pontiæ, Pandataria, Prochyta, Abæneria. Inarime à Græcis dicta Píthecusa, & Megaris etiam in Neapolitano, à Surrento. In octauo miliario Capræ Senaria dicta, & Telen-tea. Item Leucothea iam Africum mare spectans à Corfica.

De Sardinia.

IN octauo Sardinia est, in quo angusto freto sunt parua insulae, quæ cuniculariæ perhibentur. Item Pinton & fossæ. Verum Sardinia à Sardo filio Herculis appellata habet formā humanæ plantæ. Denique Sandaliones est appellata, & Signosa, quod utrinque uelut stigij formam signat. Verum ab oriente centum octuaginta octo millibus patet. Ab occidente centum septuaginta quinque, à meridie septuaginta septem, à septentrione centum uiginti quinque millia habet. A Gorditano promotorio insulas duas, quæ Herculis memoratur. A Sulchenfi Enosin, à Caralitano Ficariam Galatamque. Quidam item non longè Balaridas dicunt, & Callode, & Heras Lutra. Contra Pestanum, Leucasia est, à Syrene ibi sepulta nominata. Contra Veliam Oenotrides. Contra Vibonem Itacefiæ ab Vlyxis specula dicta.

De Sicilia.

HINC Sicilia memoranda quæ à Thucydide Sicania, à multis Trinacria perhibetur. Sicania à Sicano rege, qui cum Hiberica manu in eandem terram ante bella Troiana peruenit. Dehinc Siculus Neptuni filius, à quo nomen eadem commutatum. Nam Trinacria, quod tribus promontorijs, triangula censeatur: quippe unum, quod à Pachyno in Peloponnesum in Meridiem uersum spectat, quadringentis quadraginta millibus à Græcia disparatur. Pelorus autem occasum, Italiamque inspicit, quæ freto mille quingentis passibus separatur. Lilybæum Africæ fines uidet in centum octuaginta millibus. Ipsa autem promontoria inter se terreno itinere disparantur. Sic à Peloro Pachynum millia ceterum septuaginta sex. Inde Lilybæum ducenta. Inde Pelorum centum quadraginta tria. Coloniae in Sicilia quinque, urbes sexaginta tres, flumines, fontesque quamplures, ac montis Aethnæ miracula noctibus totis uomentis incēdia: cuius Crater stadijs uiginti patens, fauilla Taurominium, Catinamque respergit, magno strepitu mugiens, & immensos fragores in tonas obluetatione flammarum.

De insulis Siculi freti.

IN Siculo etiam freto insulas esse non dubium est, Africam uersus, Gaulos Melita à Camarina octuaginta quatuor millibus passuum, à Lilybæo ceterum tredecim: Cossura, Hieronesos, Cœne, Lopadusa, Aethusa, quam

quam alij Egusam dixere, & cæteræ sunt aliæ citra Siciliã. Ex aduerso Me-
tauri amnis in uiginti quinque mil. ab Italia septem, Aeoliæ appellatæ, à no-
stris Vulcaniæ, cum diuersis nominibus, prima dicitur Lippara, secunda
Therassia, tertia Strongile, in qua Aeolus regnasse fertur, & à flamma in p-
ximũ prorũpente, uel eius fumo, qui uentus flaturus esset, intellexisse, quod
hodie quoque eius loci incolæ certum est præsentire. Quarta uerò insula est
Didyme, quinta Ericusa, sexta Phœnicula, ultima Euonymos.

De primo sinu Europæ.

Hic primus Europæ sinus Ausoniæ maris patet nonaginta sex mili-
bus. Quicquid tres sinus habet, Italiæ frons incipit, quæ magna Græ-
ciæ appellata est, ubi amnium & oppidorum copia, ac tunc portus;
qui Hannibalis castra dicuntur; ubi latitudo Italiæ uiginti solis millibus
æstimatur.

De secundo sinu.

Dehinc à Lacinio promontorio secundus incipit sinus Europæ ma-
gno ambitu flexus, & Acroceuranio Epiri terminatus promonto-
rio, à quo abest octoginta quinque millibus oppidum Croto. Ex hinc
præter oppida, sinusque quamplures in mare Italia plurimum perges in Hy-
druntum urbem uenit: ubi superum, inferumque mare decem & quatuor mil-
libus disparatur. Vnde in Græciam breuissimus transitus. Ac dehinc Italia
per populos, sinus, urbes, fluuiosque montes, barbarosque quamplures ducit
in fines Illyrici, cuius à flumine Arsia, ad flumen Drinium, longitudo pergit
octingenta millia, à Drinio ad promontorium Acroceraunium centum
septuaginta duo millia. Ora Illyrici habet insulas ultramille.

De tertio sinu Europæ.

Tertius autem Europæ sinus ab Acroceraunis inchoans montibus,
Hellesponto terminatur, ac sinus habet decem & nouem, prouin-
ciasque quamplures. Nam ibi sunt Epirus, Acarnania, Aetolia, Pho-
cis, Locris, Achaia, Messenia, Laconia, Argolis, Megaris Attica, Boetia. Itē
ab alio latere, alioque mari Phocis & Locris, Doris, Phthiotis, Thessalia, Ma-
gnesia, Macedonia, Thracia, Græcia omnis. Epiros autem incipit Acroce-
raunis montibus, in qua primi Chaonēs. à quibus dicta Chaonia. Deinde mons
Pindus, Driopes, Molossique, Dodonæi Iouis fano inclyto celebrati. A ter-
go inter cæteros populos Ponto iunguntur, Mesia ac Macedonia, Thraces us-
que ad Pontum, Rodope mox & Hemus uidetur excelsitas. Tunc colonia
Butrorum, Ambracius sinus faucibus angustis æquor accipiens, in quo de-
fertur amnis Acheron infernæ fabulæ errore famosus. Post aliquot gentes
etiam Actium colonia cum Apollinis templo, ex quo ipsi quoque deo additum

cognomentum, ciuitasq; Nicopolitana. Egressos sinu Ambracio in Ioniū excipit diuersitas populorū, & oblique apud quos inter cæteras urbes oppidum in confinio maris, nomine Calidon, Diomedis, Tidaeiq; proagnatione notissimum. Dehinc influens sinus Oetoliam ac Peloponnesum diuidit. Mox in Acarnania Aracynthus. In Oetolia Ozolei, apud quos oppidū Oeanthe, in quo portus Apollinis. Tūc deinde in Phocidis campis, oppidum Cirra, portus Caleon, à quo in septem millibus passuum introrsus oppidū Delphos sub monte Parnaso, clarum oraculis Apollinis. Fons ibi castalius. Deinde in intimo sinu angulus Boëtiæ, montem Heliconem iuxta Peloponnesum peninsula inter duo maria, Aegeum & Ionium, angulosos recessus obducens: in circuitu habens quingenta sexaginta tria millia passuum. Et per finem penè tantundem angustiae unde procedit, Isthmos appellatur. In quinque millibus passuum diuersa maria utrinque collidunt, ac latera meatus abradunt. In medio hoc interuallo, quod Isthmon appellauimus, colonia est Corinthus sexagenis ab utroque litore est à Pisa summa arce, quæ dicitur Acrocorinthos, utrunque mare prospectans. Ab Isthmo autem Achaiae prouinciæ nomen incipit quæ ante Egialos uocabatur, propter urbes in littore per ordinem constitutas. Ibi quamplures sinus, portus, montes, urbes, & populi. Ab ipsius Isthmos angustijs Hellas incipit, à nostris Græcia dicta. In ea prima Attica antiquitus Acte uocitata. Contingit Isthmum sui parte Megaris dicta. In ora autem portus, cui nomen Scyronia saxa uiginti sex longitudine: latitudine quinque millibus passuum à Myrthoo recedentibus Athenæ atque Atticæ. Fontes ibi multi, inter quos Callirohe prædicatur. Nec Athenis cedunt Boëtiæ, in quibus Epigrane Arethusa, Hyppocrene, Aganippe, Gargaphie, post oppida montes populique quamplures.

De Thessalia.

Sequitur Aemonia, cuius à tergo mons Oeta, eaque etiam Thessalia nuncupatur. Ibi natus rex nomine Græcus, à quo Græcia dicta. Ibi Helles à quo Hellenes appellati. Thessalia montes notissimi Olympus Pierius. Ossa: cuius ex aduerso Pindus & Othris Laphitarum sedes, occasum uerticibus intuentes. Nam Pelios ortū uidet. Hi omnes montes theatriali more curuantur, ante quos septuaginta quinque urbes sunt memorandæ. Thessaliae uicina Magnesia, cuius fons est Libetris, poetici haustus nomine celebratus. Longitudo Thessaliae habet millia quadringenta octoginta latitudo ducenta nonaginta septem.

De Macedonia.

Macedonia postea centum quinquaginta populorum maximis regibus incluta, præsertimque Alexandro qui Philippo cum natus crederetur, eius mater Olympias dracone eum conceptum esse memorabat,

morabat, uinctor orbis, nam easdem peragrationis & uictoriæ metas habuit, quas Liber & Hercules. Hæc tamen Macedonia populos, qui Edoni dicebatur, totamque Migdoniam, Pieriam, Emathiamque recepit in nomen. Hæc in Thracium litem terminum ducit. A Meridie Epirotis habitat. Auespera, à Dardanis & Illyrijs, à septentrione Paphlagonia ac Peonia. Inter ipsam & Thraciam amnis Strimon pro limite est, ab Hemimontis uertice defluens. In ea Rhodope, quem Mygdonium asserunt montem, & Athos abscissus à continenti, Xerse uiribus utente Persarum. Et Horestiadam terram ab Horestis & Hermionis filio quã uocitari non dubium est. Ibi Phlegranunc ciuitas, tunc gigantium, præliorumque immanium temeritate famosa: quæ sola etiam diluuium mundi asseritur non operta, quod utique præstitit montium celsitudo.

De Thracia.

Sequitur Thracia, cuius incolæ Bardî, appetitum habent maximum mortis. Et quia dextra parte Strimonis degunt Bessi, & Denselatae, Nestusque amnis, qui Pangæum ambit. Nam Hebrum Odrysiæ niues complent, qui inter diuersos barbaros fluens etiam Ciconas perluit: quorum confinio Hemus sex millibus passuum cacumem extollens, uicinia perflatur astrorum. Cuius item terga diuersæ gentes tenent, inter quas gentes Sarmatae Scythæ. Dein pontum Sithonia gens habet, quæ gloriâ Orphæi, progenitis uati perfectione sortita est. Nam in Spartio promontorio ille uitam, aut sacris, ut aiunt, impedit, aut fidibus. Mox regio Maronea ac Tyrída oppidum, in quo equi Diomedæi stabulati. Circa eum Abdira, cui constructæ Diomedis soror suum nomen ascripsit: quod oppidum Democriti physici ortu potius decoratum. Eandem Thraciam Polydori sepulchro signatam, nec poëtæ prætereunt. Illic promontorium Ceraschryseon, Byzantio oppido celebratum, quod à Dyrrachio septingentis undecim distat, eo enim interstitio à se utraq; maria recesserunt, id est, Adrias & Propontis. Illic Hellespontus angustior per stadia septem ab Europa, Asiam diuidit. Hic quoque duæ ciuitates, quarum una, id est Sestos Europæ est. Abydos, Asiæ. Deinde promontoria contraria Chersonesi, in quo terminatur Europæ sinus tertius. Et Asiæ Aegeum, in quo Cynosema dicitur locus Hecubæ sepulchro tumulatus. In confinio insula Tenedos, à qua usque Chium diffusior sinus interiacet: cuius dexterior Antandros exiguitas insularum, denique nauigantibus capræ similitudine diuulgatur, ab eaque Aegeum pelagus appellatur, sed in Corcyra Phalario promontorio effigiem nauis scopulus imitatur: in quem Vlyxis nauim ueram fabulosa confixit auctoritas. Nam Creta centum urbibus opulenta in ortum occasumque porrigit, cui nomen suum Hesperidis filia Nympharum pulchra concessit. Aut Curetum rex Cretes, à quo Creta primo: mox Curetis nuncupata. Deinde propter cæli temperiem Macaronesos est appellata.

Hispanis nascitur, & Neuræ, apud quos Borysthenes, Geloni, Agathirsi, Antropophagi. Et à tergo eorum Arimaspi. Tunc Riphæi montes, & regio caligantibus tenebris inumbrata. Post eosdem montes trans Aquilonem Hiperborei, apud quos mundi axis continua ratione torquetur, gens moribus, prolixitate uitæ, deorum cultu, aëris clementia, semestri die fine etiam habitationis humanæ prædicanda. Verum Sarmatæ, Scytæ, Tauricæ tractus in longitudinem habet millia noningenta octuaginta, latitudine septingenta decem. Iam nil in Europa æstimo memorandum: quoniam & Hiperboreos sibi Asia vindicauit.

Alia dimensio Europæ à Septentrione.

SI autem leuorsum post Riphæos montes redeas per Oceanum septentrionalis tractus, te denuo per Germaniæ, Galliarumque, & Hiberos populos, in Gaditanum ostium reuocabis. Ariphæi quippe iam in Asia constituti parilem Hiperboreis uitam degunt, cunctis gentibus uenerandi, ut ad eos uelut quoddam asylum confugiant metuentes. Ultra hos Cimeri & Amazones ad Caspium mare, quia in confinio ortum est, ibi Scythicum per rumpit Oceanum. Post prolixa terrarum & Hyrcania reperitur. Cæterum in Athlanticum littus Oceanum remeantes, per Aquitaniam extremam, extremaque Europæ in Britanniam reuertuntur: quæ insula iacet inter septentrionem & occasum, longa millibus octingentis, lata trecentis. Circuitus tricies octies uiginti quinque millia tenet. In ultimo eius sylua Calidonia, insulaque quamplures, inter quas Orchades quadraginta penè iunctæ. Item Electrides, in quibus Electrum gignitur. Sed ultima omnium Tile, in qua solstitiali tempore continuus dies, brumaliq; nox perennis existitur. Ultra quam nauigatione unius diei, mare concretum est, sed infra confinis est Galliæ, Hispaniæque, quibus nisi oceanum Athlanticum prohiberet irruptio, Africa misceretur. Nam Velonenfis Bethicæ ciuitas triginta tribus millibus à Tingi oppido disparatur, quæ colonia est Mauritanie Cæsariensis. Huius auctor oppidi Antæus dicitur.

De Africa.

Africa uerò ac Libya dicta ab Afro Libe Herculis filio. In confinio est Elissos colonia, in qua Regia Antæi, luctamenque cum Hercule celebratur, & Hesperidum horti, illic æstuarium flexuosum, quem draconem uigilem rumor uetustatis alludit. Nec longe mons Athlas de gremio cacumē proferēs harenarum. Hunc incolæ Adirim uocant, is usque in confinia lunaris circuli euectus ultra nubium potestatem, qui ab occasus parte littora prospectat Oceanum, nemorosus fontibus scatens, sed rupibus infæcundus. Quæ uerò Africam spectat, optimus omnis. Arbores præterea gignit cupresso similes, odore graues, quæ lanam obducunt instar serici preciosum. Per diem

filet,

filet, nocte & ignibus micat & tibijs, fistula, cymbalis, tympanisq; percrepat Satyris, Aegyptianisq; bacchantibus. Ultra ipsum ad occasum litus per quadringenta nonaginta sex millia saltis, feris Lybicis occupati. Nec plurimum distant septem montes, qui paritate cacuminis fratres sunt appellati, sed elephantorum pleni sunt, ac ultra provinciam Tingitanam, cuius longitudo centum septuaginta millium est. Item Siga oppidum est e regione Malacam urbem Hispaniae contemplatur. In litore quoq; Carcenna maiusq; oppidum Caesarea. Item Icosium aequae coloniam. Item Rusconie & Ruscurius: Saldæ etiam, cæteræq; ciuitates, atq; Igilgili, & Rusarus. Flumen uero Ampsaga abest à Caesarea trecentis uiginti duobus millibus.

De duabus Mauritanijs.

VTriusq; Mauritaniae longitudo decies quadringenta trium millium, latitudo quadringentorum sexaginta septem. Ab Ampsaga Numidia est nomine celebrata. Numidae Nomades dicti, cuius in mediterraneis colonia Cirta, & interius sicca, atq; Bulla regia. In ora uero littoris Hipporegius ac Tabrachia. Interius Zeugitana regio, quæ propriè uocatur Africa, habet hæc tria promontoria, Apollinis aduersum Sardiniam, Mercurij respectans Siciliam, quæ in altum procurrentia duos efficiunt sinus ab Hipponone Diarrytho. Deinde promontorium Apollinis, & in alio sinu Vtica Catonis morte memoranda. Flumen Bragada, ac propinqua Carthago, incluta pridem armis, nunc felicitate reuerenda. Demum Maxulla, Carpi, Misua, Clypeaq; in promontorio Mercurij. Item Curubis, Neapolis.

De Secundo Sinu Africae.

MOx alia distinctio Libyæ, Phœnicos uocantur, qui Bizantium incolunt, quæ regio ducentis quinqueingenta millibus passuum circuit, cuius satio centesimo messis incremento feceratur. Hic oppida Puppup, Adrumetus, Leptis, Ruspæ, Tapsus, Thenæ, Macomades, Tacape. Sabrata contingens Syrtim minorem, ad quam Numidiæ & Africae ab Ampsaga, longitudo sunt millia quingenta octuaginta: latitudo ducenta.

De Tertio Sinu.

TErtius sinus diuiditur ingeminos duarum Syrtium recessus, uadoso ac reciproco mari, sed minor Syrtis à Carthagine abest trecentis millibus, ad maiorem uero per desertum pergitur: quæ serpētibus diuersis ac feris habitat. Post hæc Garamantes, super hos fuere Psylli. Inde flexu ciuitas Ocenis & Leptis magna. Inde Syrtis maior, circuitus sexcentorum uiginti quinque millium. Tunc Cyrenaica regio, eadē est Pentapolitana Ammonis oraculo memorata, quæ à Cyrenis abest cccc. millibus passuum. Urbes maximæ ibi quinque Berenice, Arsinoë, Ptolomaida, Apollonia, ipsaque Cyrene;

Cyrene. Berenice autem in extremo Syrtis cornu, ubi Hesperidum horti fluuius Lethon. Lucus sacer abest à Lepti trecentis septuaginta quinque millibus. Ab ea Arsinoë quadraginta tribus, & deinceps Ptolomais uiginti duobus, proculque Catabathmon & Marmarides. Et in ora Syrtis Nasamones. Deinde Mareotis Maretonium. Inde Apis Aegypti locus, à quo Parethonium in sexaginta duobus millibus. Inde Alexandria ducenta millia. Totius autem Africae à mari Athlantico cum inferiore Aegypto, tricies quadringenta millia. Ab oceano ad Carthaginem magnam, undecies millies. Ab ea ad Canopum Nilipximum ostiū, sexdecies millies octuaginta octo millia.

De Interiori Africa.

Interior autem Africa ad meridiem uersus interuenientibus desertis, habet Leucas Aethiopes, Nigritias, & cæteros monstruosæ nouitatis. Post quos solitudines fugiendæ ad oriētem uersus. Fluuius Niger eius, cuius Nilus naturæ est prorsus. Inter solitudines degunt Atlantes, qui neque ulla inter se nomina habent, & soli imprecantur, quod eos cum messibus semper amburat. Hi nunquam somniare uidentur. Troglodytæ in specubus manent, uescunturque serpentibus, striduntque potius quam loquuntur. Garamates uulgo fœminis sine matrimonio sociantur. Augilæ inferos colunt. Gamphasantes nudī & imbelles, externis nunquam miscetur. Blemiæ sine capite sunt, atque hos & oculos in pectore gerunt. Satyri, hominum nihil habent nisi faciem. Aegypanes quales pinguntur existunt. Himantopodes debilitate pedum serpunt potius quam incedunt. Pharusi, comites Herculis fuere, post hos finis est Africae.

De Aegypto quæ est Asiae caput.

Aegyptus dehinc, hoc est Asiae caput: quæ una ab ostio Canopi ad ostium Ponti habet uicies sexies centū quadraginta tria millia passuum. Ab ore autē Ponti ad os Meotis sexdecies centena septuaginta quinque millia passuum. Verum Aegyptus introrsum ad meridiem tendit, donec à tergo Aethiopes obuersentur, cuius inferiorem situm Nilus dextra, leuamque diuisus amplectitur, ut Aegyptum Nilipossis insulam uocitate. Nam ab ambitu circumfluentis amnis, etiam Deltae literæ figuram creditur detinere: sed à principio fissuræ ipsius fluuiialis ad Canopium ostium millia centum quadraginta sex. Summa autem eius pars contermina Aethiopiæ opidorum multas præfecturas habet, quas Nomos uocant, inter quas Menela item Alexandriae regionem. Item Lybiæ Mercotim Heracleopolis autē insula Nilī est, in qua oppida Herculis Arsinoita & Memphita, quæ ad summum Delta perueniunt. Nilus autem ipse incertis ortus fontibus creditur, cū Iuba rex eū à monte inferioris Mauritaniae, de lacu Hilide oriri significet,

cet, quod animalibus hīdem, & argumentis fœturæ parilis approbatur. In omni autem Delta Nilī opida ducenta quinquaginta fuisse, Artemidorus attestatur. In littore Aegyptij maris præstantior urbium Alexandria constituta, ab Alexandro magno condita, à Canopico ostio in duodecim millibus passuum iuxta Mareoticū lacum, qui complures insulas habet, traiectusq; quadringentos, cuius tam longitudo, quàm etiam latitudo centena quinquagena millia passuum tenent. Vnde ultra Pelusiacum ostium Arabia est, ad rubrū pertingēs mare, quod Erithræum ab Erithra rege Persæ & Andromede flūo uocitatum, à colore etiā dictum rubrum. Nam fons est in littore, quem cum greges biberint, in rubrum colorem incipiunt mutare lanas. Huius maris oppidum Arsinoë.

De Arabia & Syria.

Verum Arabia tenditur usq; ad odoriferā, ac diuitem terram, sed iuxta est Syria multis distincta nominibus. Nam & Palestina est, quæ contingit Arabiam, & Iudæa & Phœnicia, & quantum interior habetur, Damascene, in Meridiē uergens Babylonia. Et ex eadem Mesopotamia inter Eufraten & Tygrin. Quæ uerò transit Taurum montem Sophene. Citra uerò etiam Comagene. Et ultra Armeniam Adiabene Assiria ante dicta. Et ubi Ciliciā attingit, Antiochia. Longitudo eius inter Ciliciam & Arabiam quadringentorū septuaginta Mil. pas. est. Latitudo autē à Seleucia ad oppidum Eufratis Zeuma quingenta uiginti quinq; mi. passuum Ostracinæ Arabia finitur à Pelusio sexaginta sex millibus passuum Apollonia, Palestinæ per centum octuaginta octo millia passuum procedēs supra Idumæam & Samariam in Iudæa longē, latēq; fundit. Pars eius Syriæ iuncta, Galilæa uocatur. Ac cæteris eius partibus Iordane amne discreta: qui fluuius oritur de fonte Paneade. Secunda elatio Iudææ ab Hierosolymis, in quo latere est fons Callirhoë, ab occidente Helsenī: qui sine cōcubitu & cunctis cupiditatibus uiuunt. Hinc aliquādo interius Masada castellum, in quo Iudææ finis est. Iungitur Decapolis, dicta à numero ciuitatum. Reduntibus ad oram Phœnicia: colonia Ptolomaïs, à tergo Libanus & Antilibanus montes. Et interiacētibus campis Bargilus item mons sedet. Item Syria desinente inter oppida Phœnicia: Antiochia, quæ Oronte amne diuidit. Super eam mons nomine Casius: cuius altitudo quarta uigilia solem per tenebras uidet.

De Eufrate magno fluuiō.

IN Syria fluuius Eufrates nascitur à monte qui uocatur Capodes, ibi quoq; Marfias, alius amnis inter Syriam & Parthiam oppidum palmira: moxq; Eufrates fluuius cuius decem dierum nauigatiōe in ipsam Seleuciam Parthorum urbem maximam peruenitur. Sed scissus Eufrates leuorsum

leuorsum in Mesopotamiam uadit, & Tygridi infunditur. Dextro autem me-
 atu Babyloniam petit, quæ Caldææ caput est. Sed redeundum ad oram Sy-
 riæ, cui confinis est Cilicia in qua oppidum Veneris & Cypros insula fluui-
 usque Paradysus. Ciliciæ Pamphilia sociatur, cuius ultima Phaselis: dehi-
 cque Lycaonia in Asiaticam iurisdictionem uersa: quæ ab illa parte, qua Gala-
 tiæ cotermina est, habet ciuitates quatuordecim. Verum Pamphiliæ iuncta
 Lycia, à qua incipit mons Taurus, penè mediatenus orbis conscius, quem
 peragraret, nisi maria restitissent. Qui aliquando flexuosus euadit & in Ri-
 phæorum montium iuga sub nominum diuersitate proteditur. Nam inter
 cætera nomina idem Nypetes est, Cancausus & Sarpedon. Portarum etiã no-
 mine censentur, & alibi Armeniæ, alibi Caspiæ, & idem Hyrcanius, Cora-
 xicus, Scythicus ceraunius appellatur. Lycia alius mons Chimæra, nocti-
 bus flagrans Hæc habuit oppida septuaginta, nunc triginta sex sunt. Telme-
 sus oppidum dicitur, quo finitur hinc Asiaticum siue Carpatium mare, &
 quæ propriè uocatur Asia, cui ab oriente Phrygia & Lycaonia, à septentrio-
 ne Paphlagonia est. Huius longitudo quadringentis septuaginta millibus
 passuum: latitudo trecentis Armenia altera ab oriente, à septentrioue pon-
 tica. In proximo Caria est, mox Ionia: ultra eam Aeolis, media Doride. In
 Phrygia Celene antea, in Apamæam commutata. Illic Marfyas & natus, &
 occidit, & fluuiio nomen dedit. & cum Apolline decertauit. Denique pars eius
 Aulocrene, unde Meander amnis exoritur.

De Phrygia prouincia.

Phrygia Troadi imminet, ab Aquilone Galacia est. A Meridie Ly-
 caonia & Pysydia, Mygdoniæ confinis est. Ab oriente Lycia. A se-
 ptentrione Misia, Caria. Dehinc Tmolus loco florens, amnisque Pa-
 ctolus. Ionia, Miletos caput: Ibi etiam Colophon, oraculo Clarij Apollin-
 is celebrata. Meoniæ principium Sipylus. Smyrna etiam Homero notis-
 sima, quam circumfluit Meles fluuius. Nam Smyrneos carpos Hermus in-
 tersecat, qui ortus Dorilao, Phrygiam, Cariamque dispartit. Iuxta illum se-
 pulchrum Menonis iacet. Supra Troadem in mediterraneo Teutrania est:
 quæ regio Myforum fuit. Ciuitas uero Teutrania Caico flumine alluitur.
 Ibi inter omnes Asiæ ciuitates, Pergamum clarius. Nam Bithynia initi-
 um Ponti est, & ab ortu Thraciæ aduersa à Sagari flumine primos habitato-
 res habet, qui fluuius alij fluuiio Gallo miscetur, à quo Galli dicuntur mini-
 stri matris deum. Hæc & Bebricia & Mygdonia dicta est. A Bithynio rege
 Bithynia. In ea ciuitas Prusias: quam Hylas inundat lacus: quo puer eius-
 dem nominis dicitur interceptus. Ibi Libyssa locus Nicomediæ proximus,
 in eo sepulchrum Hannibalis memorat. Dehinc Ponti ora fauces Bosphori.
 Et amnem Rhesum, Sagari-
 sinus Mariadini, in quo Heraclea ciuitas

N portus

portus Acone, ubi herba uenení aconítum procreat. Specus Acherusia, qui mergitur in profunda telluris. Inde Paphlagonia, ubi à tergo Galatia est, sed hic Henetosa etiam ciuitas, à cuius ciuibus in Italia ortos Venetos asserunt. Ibi promontorium Carambis, quod à Ponti ostio abest millibus passuum ducentis uiginti, tantundem à Cimmericio. Ibi etiam mons Cyturus & ciuitas Eupatoria, quā Mitrídates fecerat, sed eo uicto Pompeiopolis appellata.

De Cappadocia.

Cappadocia autem introuersus recedit, quæ leuorsum ambas Armenias, Comagenemq; transcurrit, dextrorsum plurimos Asiae populos ambiens. Adiuga Tauri succrescit in ortu. Præterit Lycaoniam, Pyfidiam, Ciliciam super tractum Syriæ means, Antiochiæ partem Scythiam pertendens. Ab Armenia maiore diuiditur Eufrate fluuió, quæ Armenia inchoat à montibus Pariedris. In Cappadocia multæ urbes eximiae, inter quas Melita, quam Semiramis condidit, & Mazaca, quam dicunt urbium matrem: cui Argæus mons imminet, qui nives uerticis albicantis ne æstiuís quidem solibus superfundit. In hac Cappadocia longitudo Asiae undecies centena quadraginta millia.

De Assyria.

Assyrii Adiabene incipiunt, quos excipit Media in prospectu Caspij maris, quæ Caucaséis montibus cingitur: sed Caucasus portas habet, quas Caspias dicunt, cautium præcisiones etiam ferreis trabibus obferatas, ad externorum transitum cohibendum: quamuis uerno etiam serpentibus occludantur, à quibus ad Pontum ducenta millia passuum esse non dubium est. In Ponto autem sunt insulae Symplegades, mox regio Mattianæ, sola in eo tractu uitifera: inclusa montibus stadiorum mille quingentorum. Difficilis additu propter solitudines arenosas, quæ sunt per centum uiginti millia passuum. Regionis prædictæ amoenitatem Alexander magnus delegerat. & ibi primo nominis sui condidit ciuitatem, quæ excisa est, & ab Antiocho Seleuci filio reparata, cum nomine patris eiusdem: cuius circuitus habet stadia septuaginta quinque. Inde Oaxus amnis, qui circa Baetram eius oppidum nominis, fluuióq; ultra Panda oppidum Sogdianorum, ubi Alexander tertiam Alexandriam condidit ad contextandam itineris prolixitatem: quippe emensi à Libero, dehinc ab Hercule: aræ sunt constitutæ in testimonium laboris immensi. Illam terrarum partem Iaxartes fluuius secatur, qui Tanaïs putabatur: quem Dæmodamas dux transcendit: aliumq; esse perducit: & ultra Dydimæo Apollini aras extruxit.

De Perside.

De Perside.

Hic Persicus limes Scythiis iungitur, sed Scythico Oceano & Caspio mari. Qua in oceanum Eoum cursus est, profundæ in exordio niues, dehincq; longa desertio. Postq; Anthropophagi excursus inuios reddidêre, post quos Seres, qui undis aspergunt arbores suas, ut lanugo, quæ sericum creat, possit admitti. Hi aliarum gentiû homines asperantur, & appositionem mercium. Sine colloquio gaudent implere cõtractum. Hinc Attacorus sinus, Hyperboreis beatitate confimilis, quo incolæ gratulantur, qui circuitu uallium auras nesciunt pestilentes.

De India.

Dehinc India, nã Ciconas in medio error astruxit, sed à Medijs montibus inchoat India. Nam in Eoum mare à meridiano porrecta, salubris Fauonijs uegetabilibus flabris, secunda æstate annis singulis uegetatur, bisq; frugem metit. Pro hyeme Ethesias perfert. Quinq; milia habuit oppidorum, & mundi pars tertiã credebatur. Liber primus ingressus Indiam triumphauit. In ea maximî fluuiorum, Indus & Ganges, sed ab Scythicis montibus Ganges uenit. Et Hypanis ibi amnis immodicus, qui Alexandri magni iter inclusit: sicut in eius ripa locatæ testantur aræ. Latitudo Gangis ubi diffusior, uiginti mil. passuum: ubi angustus octo, profundus pedibus centum millia. Ibi reges, gentiumq; diuersitas, tam exercitibus, q; elephantis copiosa. Ultra Palibotrá urbem mons Maleus, in quo hyeme in septentriones umbræ: in austros æstate cadunt, senis alternatæ mensibus. In eo loco per annum quindecim diebus tantum septentriones apparêt. Homines fusciores: nam Pygmæi montibus habitant, & qui confines Oceano sine regibus degunt, Pandæã gentem sceminæ tenent: cui prior regina Hercules filia. In eo tractu etiam Nysam urbem esse Libero patrî sacram, montemq; merum Ioui. Vnde fabula est, eum Iouis semine procreatû. Ibi etiam insulas duas auri, argentiq; metallis, ac scetura prædicandas, etiã uocabulis approbat: nam una Chrysera, Argyreia altera nuncupat. Omnes Indi comarum fuco decorant. Alij cæruleis, alij crocinis fulgoribus tincti, gemmis comuntur. Funerationes negligunt, elephantisq; uehi eximiû putat: sed in Taprobane insula maiores elephantum quàm Indici. Ampliores em̃ Margaritæ sunt, quæ patet in longitudine stadiorû septem millibus, in latitudine quinque millibus. Scindiũ fluuius interfluente, atq; Indiæ prætenta est: in quã septem dierû iter, ut Romanis nauibus approbatû. Illic & illud mare absq; canalibus profundis senum passuum altitudine deprimit. Ibi septentriones non apparêt: Vergiliæ nuncq;. Luna ab octaua in sedecimã tantû supra terras uidet. Ibi sidus clarissimû Canopus. Sol ortiuus in leua conspicitur. In nauigando nullû sidus obseruant: auium quas uehunt, uolatus sequunt. Quaternis per annos

mensibus nauigant. Homines ibi corpore grandiores ultra hominū mensuram, rutilis comis, caeruleis oculis, trucioris soni. Nullo linguæ commercio genti alteri sociantur. Cum negociatoribus alijs in ripa fluminis merces apponunt, ac uix complacitas mutant. Aetas illis ultra humanam fragilitatē proluxa, ut immaturē pereat, qui centenarius moritur. Nulli per diem somnus. Anona eodē semper tenore. Adificia humilia, paruaq;. Vitem nesciunt. Redundant pomis. Herculem colunt. Regē eum qui mitior, grauior ac sine prole fuerit, eligunt. Et si in regno prolem susceperit, remouent: hæreditariū formidantes imperiū. Cum quo tamen alij triginta cognoscunt. Et si fuerit prouocatū septuaginta iudices fiunt. Rex Liberī patris cultu componitur. Et si peccauerit, interdicto omni usu & colloquio, iugulatur. Culturas & uenatus amant: uerum tygridum aut elephantorum piscationibus delectant, præsertim testudinū, quarū superficie domos familiarū capaces operiunt. Dehinc habitant Ichthyophagi, quos Alexander uesci piscibus uentit, ne longē insula solis, quæ dicitur, & nympharum cubile rubens. In qua omne animal uiferuoris absumit. Mox, Hytāis Carmanix fluius, à quo primū aspici septentriones incipiunt. Deinde tres insulæ, in quibus hydri marini, uigenum sunt cubitorū. In his rubrum mare littoribus sinu gemino disparatur. Verum orticus Persicus dicitur propter habitationē Persarum, qui sinus uiciēs & sexaginta milli. circuitu patet. Ex aduerso alter Arabicus uocatur. Carmania quoq; Persis adiungit, quæ ab insula Aphrodisia inchoat, quæ translata est in Parthicum nomen. Littore quoq; occasui obiacet, milliū est quingentorū quinquaginta. Oppidum ibi nobile Susa, in quo templum Dianæ. Susæ iuxta Carbile, siue Babitace in centum triginta millibus: in qua sunt homines, qui aurum in profunda defodiūt, nec uisus in usu. Partici uerò regni nongenta quadraginta quatuor milliū passuum. Verum omnis Media, Parthia & Persida ab oriente flumine Indo, ab occidēte Tygrī, à septentrione Tauro Caucaſo, à meridie rubro mari terminatur. Quæ omnes per latitudinem patent terdecies uiginti milliā passuum, per latitudinem octingenta triginta.

De Babylonīa.

Sed Chaldaæ gentis Babylonīa caput est. Deniq; Assyria & Mesopotamia propter illius claritatē Babylonīa uocat. Vrbis ipsa sexaginta mil. passuū muris amplectit, qui ducentis passibus alti, quinquagenis lati sunt: nisi quod amplius. Nam terni digiti singulis mensuræ nostræ pedibus applicant. Hæc interluit Eufrate. Ibi Iouis Belī templum, qui inuentor fuit disciplinæ syderalis. Hæc nūc ad solitudinē redijt exhaustæ Seleuciæ. Item in hunc usum etiā Tesisphontē tertio ab ea lapide condidēre. Parthia nunc caput regnorū est. Habitant etiā abdita Aethiopiæ, & adusta Trogloditarū & Ichthyophagorū gentibus, sed primī feras cursu prætereūt. Alteri
nando

nando marinas belluas uincunt. Sunt & Gorgones insulae, obuersae promontorio quod uocat Hesperionceras. Has incoluisse Gorgonas ferunt, in quas à continentibus duo nauigat. Ultra has Hesperidum insulae, quae intimo admodum mari sunt. Fortunatas autem insulas in leua Mauritaniae constitutas inter meridiem, occasumque non dubium est: quarum prima Vmbriona dicitur: secunda Iunonia: tertia Theode, quarta Capraria: alia Niuaria quae aëre nebuloso & concreto est. Mox Canaria, canibus immensa magnitudinis plena, omnes aibus plenae, nemorosae: palmiferae, nuce pinea, mellis copia, omnibus, ac syluris piscibus abundantes.

Item breuis repetitio.

Percursus breuiter terrarum situs, licet ignobilia quaeque praeter uolans immorari non potuerim, tamen ut orbem terrae, mariaque ad mensa cognoscar, mensuram omnem breuiter intimabo. A Gaditano freto per longitudinem directo cursu ad os Meotis, tricies & ter uiginti septem millia quingenta passuum. Vniuersus autem circuitus ab eodem exordio per sinus dictos intra Maeotini lacum, centum quinquaginta septem Cum ipsa uero Maeotide centies octies, bis nongenta. Europae solius mensurae octogies bis nongenta quatuor. Africae longitudo tricies septies nongenta quatuor. Latitudo in Cyrenaicam eius partem nongenta & decem. Asiae uero longitudo sexagies ter septingenta quinquaginta. Latitudo ab Aethiopico mari ad Alexandriam, iuxta Nilum sitam per Meroen & Syenem, decies octies uiginti quinque. Exposita est terrae, quam ipsa peragraui, a quorumque mensura. Nunc ad artis praecepta, ut iussu est, uenimus.

Dixerat at Paphiae paulo contractior ore

Mora intricante laxatur.

Nixaque mox famulis marcentia terga reclinat,

Magis quod lassae pulchrior.

Hic dudum roseas inter resoluta puellas

Voluptas inquit anxiae.

Vnde haec tam duris imitis rustica membris

Peregit orbis circulum,

Et tantos montes, fluuios, freta, compita currens

Delere uenit tædium.

Hanc ego crediderim sentis spinescere membris,

Neque hirta crura uellere.

Namque ita puluerea est agresti & robore fortis

Iure ut putetur mascula.

Quo dicto iocus ministris Veneris suscitatur, ipsique Cythereae: cui de

N 3 proximo

proximo susurratim decenter arrisit. Quam Archas nutu hilario: & quo eam solitus intueri, propter diuum reprehensiones circumspectus, inhibuit. Verum pronuba propter assidens, nihil mirum, inquit. Si properè Venus cum delicijs famulatioque tam comi appulsa est lasciuires: nam & nuptialiter læta est: & blanda semper arridente Cyllenio. Et cum dicto Geometria præcipit ad promissa properare: sed ita, ut summa quæque perstringens, fastidium non suscitaret tarditate. Tunc illa: Omnis mea, quæ in infinitum peragratur assertio, numeris lineisque discernitur, quæ nunc corporea, tum incorporea comprobantur. Nam unum est, quod animi sola contemplatione conspiciamus. Aliud, quod etiam oculis intuemur. Verum prior pars, quæ numerorum regulis, rationibusque concipitur, germanæ meæ Arithmeticæ deputatur. Alia est linearis, atque optima huius pulueris erudita cognitio, quæ quidem ab incorporeis procreata, ac sensim in multiplices formas effigiata, tenui, ac uix intellectuali principio in cælum quoque subuehitur. Quod quidem incorporeum, inuisibileque primordium, commune mihi cum Arithmetica reperitur. Nam monas eiusdem insecabilis procreatio numerorum est, mihique signum uocatur. Quod utpote incomprehensibile, parte nulla discernitur. Apud illam dyas lineam facit, mihi linea in longitudinem ducta latitudinis nil prorsus acquirit. Superficies item mihi tam longè, lateque diffusa, sine profunditate censetur. Illi numerus, qui cunctis accedere speciebus gregatim, sigillatimque potest, nisi rebus accadat, incorporeus inuenitur. Ergo incorporea utriusque principia.

De planis figuris.

Verum primæ apud me formandorum schematum partes duæ: una quæ dicitur Planaris, quam ἐπίπεδον Græcè soleo memorare. Alia Solida, quam στερεόν dicimus. Et prioris principium σημεῖον, quod punctum uel signum latialiter appellatur. Consequentis superficies, quæ ἐπιφάνεια dicitur. Punctum uero est, cuius pars nihil est: quæ si duo fuerint, linea interiacente iunguntur.

De lineis.

Linea uero est, quam γραμμήν uocamus, sine latitudine longitudo. Linearum alia directæ sunt, quas εὐθείας dico. Alia in gyrum reflexæ quas κυκλικὰς. Nonnullas etiam ἐλικοειδῆς. Alias καμπύλας pro obliquitate discrimino. Quæ tamen lineæ punctis utrinque secus includuntur, sicut ipsæ quoque superficie circuncingunt. Superficies est, quæ longitudinem & latitudinem tantum habet, profunditate deseritur, ut est color in corpore. Hanc ἐπιφανείαν Græci dixere: & ut dixi eius termini sunt lineæ, siue planæ siue sinuosæ.

De plano

De plano angulo.

Planus autem angulus fit in planicie duabus lineis se inuicem tangen-
tibus, & non unam facientibus ad alterutrum inclinationem. Quan-
do autem æquè intra se tenent angulum lineæ, & directæ fuerint,
directilineus dicitur angulus, ut Græce *εὐθύγραμμος*. Quando autem directæ
super directam iacentem stans dextra, leuæq; angulos æquales fecerit, dire-
ctus uterq; est angulus: & illa superstans perpendicularis dicitur. Sed Græ-
ce *κάθετος*. Angulus maior directo, obtusus dicitur. Minor directo, acutus.
Diffinitio est res quæ alicuius est terminus. Forma, e res quæ ex aliquo,
uel aliquibus terminis continetur. Circulus, est planaris figura, quæ una li-
nea continetur. Hæc linea *περιφερεια* appellatur: ad quam ex una nota
intra circulum posita, omnes directæ ductæ lineæ, æquales sunt. Punctum
autem circuli est, circuli media nota.

De Diámetro.

Diametros, est directæ lineæ quædā, per punctum supradictum ducta
quæ orbem æqualibus partibus diuidit.

De Hemicyclio.

Hemicycliū est figura quæ Diámetro & *Περιφέρεια* media, quæ
eadem diametros distinguit, continetur. Lineæ tres directæ, diuer-
sa positione, faciunt trigonium, quatuor tetragonum, multæ po-
lygonum. Et hæ planæ figuræ dicuntur: quarum sunt genera tria. Quo-
rum unum directis lineis clauditur, quod Græci *εὐθύγραμμος* uocant. Aliud,
quod inflexis, quod *καμπύγραμμος* dicunt. Tertium, quod directis simul cur-
uisque lineis aptatur, quod *μικτόν* dicunt, *εὐθύγραμμος* igitur & *τρίπλευρος*
& *τετράπλευρος* & *πολύπλευρος* dicitur. *τρίπλευρος* tres habet formas: nā tri-
gonus est. Aut *ισόπλευρος*, quod Latine æquilaterū dicitur, quod tribus parī-
bus lineis, lateribusq; cōcurrit. Aut *ισοκελὴς* quod ex tribus lineis, duas æqua-
les habet, quibus quasi cruribus insistit. Deniq; æquicruriū uocitat. Aut *οκα-
λινός*, quod oēs tres lineas inter se inæq̄les habet. *εὐθύγραμμος*. Itē *τετράπλευ-
ρος* quinque species habet. Primā, quæ quatuor æqualibus lineis & directis
angulis sustentatur, quod *σχημα tetragonum* dicitur. Secūda species, quæ
directi angula est, non æquilatera: & dicitur *ἑτερόμηνες*. Tertia, æquilatera
est, non tamen directi angula, & dicitur *ῥόμβος*. Item quæ ex aduerso sibi
latere æqualia & contrarios angulos inuicem sibi æquales habeat, & neque
omnia latera inuicem sibi æqualia, neq; angulos directos, & dicitur *ῥομβοει-
δής*. Itē quæ nec latera sibi inuicē æqualia, nec angulos directos, sed acutos
& obtusos & dicitur *ἀμφίπλευρος*. Extra has formas quicquid quadrilaterū est *τρα-
πέζιον* uocatur. Parallellæ sunt directæ lineæ, quæ in eadem planicie con-

stituta, atque producta in infinitum nulla parte in se incidunt. Dictum de Tetra-
trapeuris: quorum similitudo Polypleura schemata potest dicere. In his
autem Pentagona, exagona, & cetera Eutigrammi generis continentur.

De genere schematis secundo.

Sequitur secundum Schematum genus, quod curvis lineis informatur,
quod καμπυλόγραμμον appellatur: cuius species duae sunt. Una quae in-
tegrici circuli rationes tenet. Nam integer est, cum ad eius circumferen-
tiam ab uno centro lineae protectae undique aequales sibi sunt. Alia, quae ob-
ducti circuli diuersitates ostendit. Tertium genus est planorum Schematum,
quod μικτόν uocatur, quod partim curvis lineis partim directis includitur, ut
est semicirculus: cuius, ut supra dixi, gyrus curua linea facit. Et alia directa,
quae est linea sicut dixi διάμετρος dicitur: latine determinata: quae si in circu-
lo pleno sit, per centrum eius ad utramque circumferentiam peruenit.

De Ergasticis schematibus.

In his generibus planorum, alia schemata dicuntur Ergastica, alia Apo-
dictica. Ergastica sunt, quae faciendae cuiuslibet formae praecepta conti-
nent. Apodictica, quae probandi, quod asseuerant, afferunt documenta.
Verum Graecis nominibus sic appellantur: Primus ὑσατικός. Secundus, ἰθυματικός
Tertius, ἀναγραφός, Quartus, ἐκγραφός. Quintus, περίγραφος. Sextus, παρεμ-
βολικός. Septimus, προσευρητικός ὑσατικός est, qui docet quibus argumētis
lineas praedicamus ad imperatum modum. ἰθυματικός dicitur, quo docet,
quibus argumentis propositae lineae adiungi & ascribi possint. ἀναγραφός di-
citur, quo docetur, quo modo concludendum sit reliquum schema, quod im-
peratum est. ἐκγραφός est, qui monstrat, quibus argumētis dato circulo, uer-
bi gratia, imperatum trigonum, uel quid aliud in medio possimus conueni-
enter ascribere. περίγραφος tropus est, qui docet, quemadmodum datum cir-
culum, uerbi gratia, quadrato concludamus schemate. παρεμβολικός est, qui
docet quemadmodum, uerbi gratia, dato tetragono immittamus, datum trigo-
num ut tetragonis spacia crescant, non schema mutetur. προσευρητικός tropus
est, qui docet, quemadmodum uerbi gratia inter datas impares lineas inuenia-
mus medianam, quae tantum cedat maiori lineae quantum praecedat minori. Hi sunt
tropi generales Ergasticorum schematum. Apodictici autem tropi ideo transe-
untur, cum mihi, cum Dialectica, quam audistis, communes sint. Sed omnia schemata
quoque partibus communibus intexuntur, quae a Graecis sic appellantur. Prima, πρόθε-
σις. Secunda, διόρισμος. Tertia, κατασκευή. Quarta, ἀπόδειξις. Quinta, συμπέ-
ρασμα. Latine etiam sic possumus interpretari. Prima schematis propositum. Se-
cunda determinatio quaestionis. Tertia dispositio argumentorum. Quar-
ta demonstratio, comprobatioque sententiae. Postrema conclusio. Hoc de
generibus

generibus planorū dictum sit. Ad thoremātū membrā redeamus. Nā utiq; membra sunt Línea & Angulus. Angulorū natura triplex est. Nā aut iustus est aut angustus, aut latus. Iustus est, qui directus & semp̄ idem. Angustus autē acutus est, & semper mobilis. Latus, uerò obtusus, mobilisq; similiter. Nam cum latior fuerit directo siue multum, siue exiguum, obtusus tamen erit: & cum moueris, in eadem forma permanebit. Quæ mobilitas in lineis constat: cum maiores, minoresq; formantur. Huius autē collationis quatuor sunt species. Prima dicitur *ισότης*. Secūda *ὁμολογός*. Tertia *ἀνάλογος*. Quarta *ἄλογος*. *ισότης* est, cum collata cōsentiant *ὁμολογός*, cum duæ lineæ pares, unī mediæ, duplo, parilīue conferuntur. *ἀνάλογος*, cum línea ab alia duplo uicta, aliam tantundem superet. *ἄλογος* uerò est, quæ neq; æqualitatem, uel mediā, tertíāue parte, neq; duplo, triplōue, alteri ullāue parte consentit. Omnis autē línea, aut *ῥήτη* dicitur, aut *ἄλογος*. *ῥήτη* autē illa est, quæ prior proponitur, aut quæ propositæ lineæ cōmunī mensura confert̄. *ῥητὸ* autem dicitur quicquid conuenit. Proposita autem línea, quāuis collata non sit: tamen quia adhuc nō est *ἄλογος* collata: & habet quiddā, quod ex se sola perficiat, rationabiliter appellatur *ῥήτη*. *ἄλογος* autem iam collata línea efficitur, si dissonare per omnia reperitur. Líneas autem, quæ sibi consentiunt, *συμμέτρον* dicimus: quæ non consentiunt *ἀσυμμέτρον*. Et non mensura sola, sed & potentia *συμμέτρον* facit. & dicunt̄ *δυνάμει σύμμετροι*. In mensura autem pares, *μέσαι σύμμετροι* appellantur. Ergo cum tam mensura q̄b̄ potentia conferant̄, omnes quæ uel potentia uel mensura discrepāt, *ἀσύμμετροι* sunt. Ex his Alogæ tredecim fiunt, quarum prima dicitur *μέση ἄλογος*. Secūda *ἐκ δύο μέσων ἄλογος*. Huius species sunt sex, quarum prima dicitur *πρώτη ἄλογος*. Secūda similiter *δευτέρα*. Item *τρίτη*, & cæteræ deinceps. Itē tertíū genus dicitur *ἐκ δύο μέσων πρώτη ἄλογος*, & similiter ut supra.

Quartum, *ἐκ δύο μέσων δευτέρα ἄλογος*.

Quintum genus dicitur *μικτὴ ἄλογος*.

Sextum *ἐκ δύο μέσων δυναμένη ἄλογος*.

Septimum *διὰ μέσαι δυναμένη ἄλογος*.

Octauum, *ἀποτόμη ἄλογος*. Huius species sunt sex.

Prima, Secūda, Tertia. Et deinceps dicuntur, ut supra.

Nona, *μέση ἀποτόμη πρώτη ἄλογος*.

Decima, *ἀποτόμη δευτέρα ἄλογος*.

Vndecima, *ἐκ μέσων ἄλογος*.

Duodecima, *μετὰ ῥητοῦ μετατὸ ὅλον ποιοῦσα ἄλογος*.

Decimatertia, *μετὰ μέσων ὅλον ποιοῦσα ἄλογος*.

Hæ omne mixtæ cæteris lineis, dum aut trahūt suas, aut alienas uires accipiunt, diuersis rationibus certos spatiorum modos, quos Græci *χωρὰς* appellant, demonstrant.

De solidis

De solidis figuris.

HAec de planis dixisse sufficiat, nunc de solidis, quæ ^{σερε} dicimus, uideamus. ^{σερε} schema, longitudine, latitudine, altitudine constat, cuius extremum superficies est, ut in planis linea. Subsistit autem solidum schema planorum schematum superficie. Nam subiacenti trigono Pyramis imponitur, circulo conus, aut chelindros, quadrocubos, & cetera similiter.

Sphæra sanè intrinsecus capax omnium circulis substitit, in quos resoluitur. Soliditas uerò efficit schemata generalia, quæ dicuntur à Græcis Pyramides. Item Prisma, id est, sectio, quæ instar schematis est. Item Cubus, item Conus, item Chelindrus, item Sphæra. His adducuntur nobilia schemata ex his composita Occedros, item Duodecedros, item Iccedros: quæ cuncta cum ordine suo monstremus in puluere. Hæc primitus concedenda. Fas sit ab omni signo, ad omne signum directam lineam ducere: & terminatam directam, per continuum indirectam emittere: & omni centro, & interstitio circulum scribere: & omnes directos angulos inuicem æquales sibi esse, & omnem directam lineam terminatam, quantum uidetur producere. Et si in duas directas lineas directa linea incidet intus, & eadem parte duos angulos, duabus rectis minores faciat, ex illa parte qua sunt minores, duabus directis directas lineas conuenire. Communes animi cōceptiones sunt tres, quæ eidem æqualia sunt, & inuicē sibi æqualia sunt. Si æqualibus æqualia addas, tota æqualia esse. Et si æqualibus æqualia adimas, æqualia sunt reliqua.

Hæc cum permissa conspiceret, lineam in Abaco rectam ducens, sic ait. Quemadmodum potest super datam directam terminatam lineam Trigonum æquilaterum constitui. Quo dato complures philosophi, qui undique secum constipato agmine consistebant, primum Euclidis Theorema formare eam uelle cognoscerent, confestim acclamare Euclidē, plaudereque cœperunt. Cuius laudibus etiam ipsa Geometria plurimum gratulata, se perfectantis gloriam sublimari, prouehique cognoscens, ab eodem libros eius, quos casu apportari conspexerat, festina corripuit, atque in cæteræ astructionis doctrinæ documentum, Ioui ac senatui cælitum offerens intimaui. Quo facto doctissima cunctarum & benignissima comprobatur.

Finis sexti libri.

MARTIANI